

NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOL - REVIZOR

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

satirická komedie (divadelní hra)

Literární směr:

vydáno (poprvé uvedeno) r. 1836 – spíše střední období autorovy tvorby; kritický realismus

Slovní zásoba:

spíše hovorový jazyk; občas nespisovné až vulgární prvky

Stylistická charakteristika textu:

klasické dělení textu mezi jednotlivé postavy – většinou kratší pasáže; silná satiričnost

Postavy:

CHLESTAKOV: bezvýznamný úředník; využívá byrokratické paniky; OSIP: Chlestakovův sluha; HEJTMAN: hlavní postava městské byrokracie; DOBČINSKIJ a BOBČINSKIJ: statkáři; roznášejí po městě (většinou nepodložené) zprávy

Děj:

mladý úředník Chlestakov bydlel v hostinci a prohrál všechny své peníze → mezitím zdejší hejtmán dostal dopis z Petrohradu o tom, že do městečka dorazí revizor (kontrolor), pokud už tam tedy není → všichni úředníci se o této věci brzy dozvědí a jelikož buď kradou, nebo jsou zkorumpovaní, začnou se kontroly velice bát → situaci podpoří dva statkáři, Dobčinskij a Bobčinskij, kteří za revizora pokládají právě Chlestakova → zkorumpovaní obyvatelé začnou Chlestakova podplácet, aby kontrola dopadla dobře → Chlestakov však dlouho netuší, proč je kolem něj takový rozruch → když se ale dozvídá, za koho ho považují, začne s chutí využívat jejich úplatků → navíc ještě posiluje svou osobnost, když si vymýšlí různé smyšlené příběhy o tom, jak významným je člověkem → hejtmán ho dokonce ubytuje ve svém domě, kde mu nabízí ruku své dcery → Chlestakovův služebník Osip nakonec přesvědčuje svého pána, že je třeba včas odejít, než dojde k jeho odhalení → Chlestakov tak pod falešnou záminkou odjíždí, napíše však ještě dopis svému příteli o celé pravdě → poštovník po jeho odjezdu dopis otevře a všichni se velmi rozzlobí → vzápětí se objevuje zpráva, že právě přijel skutečný revizor

Kompozice:

hra je rozdělena na 5 aktů

Prostor:

malé ruské městečko

Čas:

30. léta 19. století – děj se odehrává během jediného dne

Inscenace:

u nás byla hra inscenována např. v Národním divadle v Praze, jinak po celém světě

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

satirický obraz zkorumpované a povrchní byrokracie; kritika vyšších společenských vrstev

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

Napoleon podniká tažení do Ruska (1812); Napoleon poražen v bitvě u Lipska (1813); Napoleon deportován do vyhnanství na ostrov Elba (1814); Napoleon uniká z Elby a na 100 dní obnovuje císařství (1815); bitva u Waterloo – prohra Napoleona → deportován na ostrov Svatá Helena (1815); probíhá Vídeňský kongres, který řeší dopady Napoleonských válek (1815); vláda ruského cara Mikuláše I. (1825-1855); Britové zakazují otroctví (1834)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

strach z tajné carské policie; zakládání tajných proticarských spolků

Kontext dalších druhů umění:

HUDBA: Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Kontext literárního vývoje:

probíhá období romantismu a realismu

AUTOR

Život autora:

Nikolaj Vasiljevič Gogol (1809-1852) – ruský prozaik a dramatik, přední představitel ruského realismu, považovaný za zakladatele ruského kritického realismu; nar. se r. 1809 na Ukrajině do rodiny statkáře, gymnázium → r. 1828 odešel do Petrohradu → divadlo (neúspěch) → úředníkem → cestování po Itálii (1836-39) → r. 1844 podnikl cestu do Jeruzaléma → deprese a pesimismus (zejména pochybnosti o smyslu vlastní tvorby) → ke konci života pravděpodobně zešilel → zemřel r. 1852 ve věku pouhých 42 let

Vlivy na dané dílo:

znalost byrokratického prostředí (sám byl úředníkem); podobný příběh, který mu vyprávěl Alexandr Sergejevič Puškin

Vlivy na jeho tvorbu:

Otcova vášeň pro literaturu a divadlo – od mládí kontakt s uměním všeho druhu; Alexander Sergejevič Puškin

Další autorova tvorba:

Gogol tvořil zejména prózu a drama; PRÓZA: Večery na samotě u Dikaňky; Mirgorod (soubor novel); Mrtvé duše; aj.

Inspirace daným literárním dílem (Film, dramatizace, aj.):

FILM (dílo bylo mnohokrát zfilmováno): např. Revizor (čs. film; 1933) – hraji: Vlasta Burian, Jaroslav Marvan, aj.; režie: Martin Frič

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:

na Gogola navazuje téměř celá ruská literatura 2. poloviny 19. stol.

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

u běžných lidí zaznamenala hra obrovský úspěch; vyšší společnot ho naopak spíše kritizovala

Dobová kritika díla a její proměny:

již v době prvního uvedení byla hra některými pokrokovými literárními kritiky chválena; dnes jde o jedno z předních děl světového dramatu

Aktuálnost tématu a zpracování díla:

podobné hodnocení stavu společnosti je velice aktuální i dnes

komedie - většinou dramatický (divadelní) žánr; vždy má dobrý konec; vyznačuje se humorem; často vtipně (někdy i silně kriticky) hodnotí lidské nedokonalosti a slabosti
kritický realismus - vyšší stupeň realismu probíhající v 19. a 20. století; zobrazení skutečnosti, často se sociálními konflikty a zkaženými vztahy lidí → kritika společnosti a jejích poměrů; ve 20. století často s tematikou obou světových válek; např. Honoré de Balzac, Stendhal, Romain Rolland, Lev N. Tolstoj nebo Fjodor M. Dostojevskij; v Čechách např. Alois Jirásek nebo bratři Mrštíkové

romantismus - v literatuře jde o směr, který se rozvíjel zejména v 1. pol. 19. stol. a pravděpodobně vznikl v Anglii; rozvíjela se zejména lyrická (nedějová) poezie, lyricko-epické žánry, ale také román, aj. ; ZNAKY: konflikt mezi vnitřním a vnějším (reálným) světem; pocit vnitřní rozervanosti hlavního hrdiny, který se vzpírá společenským konvencím; PŘEDSTAVITELÉ: George Gordon Byron, Percy Bysshe Shelley, Mary Shelleyová, Walter Scott, sestry Brontëovy (Charlotte, Emily a Anne), Robert Louis Stevenson, Oscar Wilde, bratři Grimmové, Heinrich Heine, Victor Hugo, Stendhal, Alexandre Dumas starší, Alexander Sergejevič Puškin, Michail Jurjevič Lermontov, Nikolaj Vasiljevič Gogol, Karel Hynek Mácha, Božena Němcová, Karel Jaromír Erben, Hans Christian Andersen, aj.

realismus - umělecký směr zejména 2. poloviny 19. století; navazuje na romantismus; zachycuje pravdivou a věrnou skutečnost; centrem pozornosti jsou většinou průměrní lidé; PŘEDSTAVITELÉ: Lev N. Tolstoj, Honoré de Balzac, Émile Zola, Charles Dickens, Henrik Ibsen, Mark Twain, Jack London, Stendhal, Gustave Flaubert nebo Fjodor M. Dostojevskij